

## Lakivaliokunta

**Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle ehdotuksesta direktiiviksi lapsiin kohdistuvan seksuaaliväkivallan ja seksuaalisen riiston sekä lapsiin kohdistuvaa seksuaaliväkivaltaa todistavan materiaalin torjumisesta ja neuvoston puitepäättöksen 2004/68/JHA korvaamisesta**

Suurelle valiokunnalle

### JOHDANTO

#### *Vireilletulo*

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle ehdotuksesta direktiiviksi lapsiin kohdistuvan seksuaaliväkivallan ja seksuaalisen riiston sekä lapsiin kohdistuvaa seksuaaliväkivaltaa todistavan materiaalin torjumisesta ja neuvoston puitepäättöksen 2004/68/JHA korvaamisesta (U 14/2024 vp): Lakivaliokuntaan on saapunut jatkokirjelmä U 14/2024 vp — UJ 24/2024 vp mahdollisia toimenpiteitä varten.

#### *Asiantuntijat*

Valiokunta on kuullut:

- lainsäädäntöneuvos Kristiina Koivukari, oikeusministeriö
- neuvotteleva virkamies Päivi Kantanen, työ- ja elinkeinoministeriö
- järjestöpäällikkö Rainer Anttila, Suomen Olympiakomitea ry

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- Nuorisoala ry

#### *Viitetiedot*

Lakivaliokunta on aiemmin antanut asiasta lausunnon LaVL 10/2024 vp.

### VALTIONEUVOSTON JATKOKIRJELMÄ

#### *Ehdotus*

Euroopan komissio antoi 6.2.2024 ehdotuksen (COM(2024) 60 final) Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi, jolla muutettaisiin Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviä 2011/93/EU lasten seksuaalisen hyväksikäytön ja seksuaalisen riiston sekä lapsipornografian torjumisesta ja neuvoston puitepäättöksen 2004/68/YOS korvaamisesta. Direktiiviehdotuksen tavoitteet-

## **Valiokunnan lausunto LaVL 20/2024 vp**

na on muun muassa varmistaa, että viimeaikainen teknologinen kehitys on huomioitu jäsenvaltioiden rikoslainsäädännössä seksuaaliväkivallan määrittelyssä sekä näiden rikosten esitutkintaa ja syyttämistä koskeissa säännöksissä.

Ehdotusta on käsitelty neuvoston rikosoikeustyöryhmässä huhtikuusta 2024 lähtien. Puheenjohtajavaltio Unkarin tavoitteena on hyväksyä ehdotuksesta neuvoston yleisnäkemyks oikeus- ja sisäasioiden neuvostossa 12.—13.6.2024. Neuvottelut ovat kaikkien artiklojen osalta vielä kesken.

### ***Valtioneuvoston kanta***

Valtioneuvosto täydentää aikaisempia, U 14/2024 vp:n yhteydessä muodostettuja kantojaan seuraavasti osallistuakseen direktiiviehdotuksen käsittelyyn neuvostossa.

Valtioneuvosto katsoo, että direktiiviehdotus on kehittynyt monilta osin Suomen neuvottelutavoitteiden mukaiseen suuntaan. Valtioneuvoston kannan mukaisesti neuvotteluissa on saatu kansallista liikkumavaraa muun muassa seuraamusten koventamisperusteita, syyteoikeuden vanhentumisaikoja ja vahingonkorvausta koskevaan sääntelyyn. Myös ehdotuksen laaja-alaisia ja osittain epätasällisia vähimmäissääntöjä rikosten määrittelystä on neuvotteluissa saatu täsmennettyä. Jatkoneuvotteluissa on tärkeää pyrkiä säilyttämään riittävä kansallinen liikkumavara ja varmistamaan, että uudet velvoitteet tulisivat olemaan mahdollisimman pitkälle yhteensovitettavissa kansallisen lainsäädännön peruslähtökohtien kanssa.

Suomi on edistänyt neuvotteluissa määrätietoisesti yhteistyössä muiden samanmielisten jäsenvaltioiden kanssa suostumuksen puuttumiseen perustuvan raikaussäännöksen sisällyttämistä direktiiviin. Valtioneuvosto kannattaa sitä, että direktiiviin sisällytettäisiin suostumuksen puuttumiseen perustuva raikaussäännös (3 artikla).

Valtioneuvosto katsoo, että lasten kanssa työskentelevien ja säännöllisessä kontaktissa lasten kanssa olevien vapaaehtoisten rikostaustan selvittäminen on yksi tärkeä keino, jolla lapsia voidaan suojella. Valtioneuvosto on tästä syystä neuvottelutilanne huomioiden valmis hyväksymään puheenjohtajamaan ehdottaman rikostaustan tarkistamiseen velvoittavan säännöksen, vaikka se kiristää voimassa olevaa sääntelyä. Ehdotettuun sääntelyyn on pyritty saamaan joustavuutta ja liikkumavaraa, jotta asiasta voitaisiin jatkossakin säätää kansallisesti mahdollisimman tarkoituksenmukaisella tavalla.

Valtioneuvosto muodostaa lopullisen kantansa puheenjohtajan lopulliseen ehdotukseen neuvoston yleisnäkemykseksi kokonaisarviointin pohjalta.

## **VALIOKUNNAN PERUSTELUT**

Valtioneuvoston jatkokirjelmässä tarkoitettun direktiiviehdotuksen keskeisimpiä kysymyksiä ovat Suomen kannalta olleet muun muassa rikosten määritelmät, raskauttavat seikat, vanhentumisaikat, oikeushenkilön rangaistusvastuu, ilmoittamisvelvollisuus rikoksista sekä lasten kanssa työskentelevien ja vapaaehtoistoimijoiden rikostaustan selvittäminen.

## Valiokunnan lausunto LaVL 20/2024 vp

Direktiiviehdotus on neuvottelujen kuluessa kehittynyt monilta osin Suomen neuvottelutavoitteiden mukaiseen suuntaan. Kaikilta osin neuvottelutavoitteita ei kuitenkaan ole täysin saavutettu. Lakivaliokunta lausuu neuvottelutilanteesta seuraavaa.

### *Rikostaustan selvittäminen*

Komission direktiiviehdotuksesta antamassaan lausunnossa lakivaliokunta korosti suhtautuvansa rikostaustan selvittämiseen velvoittavan säännösehdotuksen (12 artikla) tavoitteeseen ehdottoman myönteisesti, sillä on erittäin tärkeää pyrkiä estämään lasten turvallisuutta vaarantavista rikoksista aiemmin tuomittujen henkilöiden toimiminen lasten parissa (ks. LaVL 10/2024 vp, s. 7). Lakivaliokunta kuitenkin totesi, että direktiiviehdotuksen mukainen velvollisuus selvittää lasten kanssa työskentelevien ja vapaaehtoisten rikostausta oli ehdoton eikä se mahdollistanut, että asiasta voitaisiin miltään osin säätää kansallisesti toisin. Valiokunta arvioi direktiiviehdotuksen ehdottoman velvoitteen kuormittavan merkittävästi vapaaehtoistoimintaa ja voivan myös tarkoittaa vapaaehtoistehtävien ja vapaaehtoistoimijoiden määrän laskua. Valiokunta katsoi, että ehdotettuun artiklaan tulee pyrkiä saamaan riittävästi joustavuutta ja liikkumavaraa, jotta asiasta voidaan säätää kansallisesti mahdollisimman tarkoituksenmukaisella tavalla.

Valtioneuvoston jatkokirjelmästä ilmenee, että rikostaustan selvittämistä koskevaan artiklaehdotukseen on pyritty saamaan joustavuutta ja liikkumavaraa, mutta tavoiteltua joustavuutta sääntelyyn ei ole täysin saatu. Velvollisuutta on kuitenkin viimeisimmässä puheenjohtajamaan ehdotuksessa rajattu niin, että se koskisi ainakin kaikkein keskeisimpiä toimialoja, joita olisivat lastensuojelu, opetus- ja kasvatusta, lastenhoito ja terveydenhuolto. Velvollisuuden laajentaminen muiden alojen toimijoihin jäisi kansallisen harkinnan varaan. Lisäksi viimeisimmän ehdotuksen johdanto-osassa on korostettu sitä, että velvollisuuden ei tarvitsisi kattaa tilapäistä työskentelyä tai toimintaa.

Valtioneuvoston kannan mukaan valtioneuvosto on neuvottelutilanne huomioiden valmis hyväksymään puheenjohtajamaan ehdottaman rikostaustan tarkistamiseen velvoittavan säännöksen, vaikka se kiristää voimassa olevaa sääntelyä.

Aiempaan lausuntoonsa viitaten lakivaliokunta katsoo, että rikostaustan selvittämistä koskevan sääntelyn on olennaista olla tarkoituksenmukaista ja oikeasuhtaista tavoitteisiin nähden. Tämän vuoksi valiokunta pitää edelleen ensisijaisena tavoitteena pyrkiä saamaan ehdotettuun artiklaan riittävästi joustavuutta ja liikkumavaraa, jotta asiasta voidaan säätää kansallisesti mahdollisimman tarkoituksenmukaisella tavalla. Vähimmäistavoitteena valiokunta pitää rikostaustan selvittämisvelvoitteen rajaamista puheenjohtajamaan viimeisimmän ehdotuksen mukaisesti tiettyihin toimialoihin ja johdanto-osan selventämistä niin, ettei velvollisuuden tarvitse kattaa tilapäistä työskentelyä tai toimintaa.

### *Suostumus*

Voimassa olevaan direktiiviin sisältyy velvoite kriminalisoida muun muassa raiskaus (3 artikla). Komission alkuperäisessä ehdotuksessa suojaikärajan ylittäneeseen lapseen kohdistuva raiskaus on määritelty suostumuksen puuttumiseen perustuvaksi. Puheenjohtajan viimeisimmässä ehdotuksessa suostumuksen yksityiskohtaisempaa määritelmää on kuitenkin kavennettu ja määritte-

## Valiokunnan lausunto LaVL 20/2024 vp

lyä on osittain siirretty direktiivin johdanto-osaan, koska osa jäsenvaltioista vastustaa velvoitetta perustaa raiskaussäännös olennaisilta osin suostumuksen puuttumiseen ja suostumuksen määrittelemistä direktiivissä.

Valtioneuvoston kannan mukaan Suomi on neuvotteluissa edistänyt määrätietoisesti yhteistyössä muiden samanmielisten jäsenvaltioiden kanssa suostumuksen puuttumiseen perustuvan raiskaussäännöksen sisällyttämistä direktiiviin.

Valtioneuvoston tavoin lakivaliokunta kannattaa suostumuksen puuttumiseen perustuvan raiskaussäännöksen sisällyttämistä direktiiviin. Lakivaliokunnan mielestä komission alkuperäiseen ehdotukseen sisältyvä tai siihen pohjautuva laajempi määritelmä olisi lasten seksuaaliväkivallalta suojelemisen kannalta perustelluin.

Lakivaliokunta on tukenut suostumuksen puutteeseen perustuvan raiskauksen säätämistä rangaittavaksi myös naisiin kohdistuvan väkivallan ja lähisuhdeväkivallan torjumisesta annetun direktiiviehdotuksen käsittelyn yhteydessä (ks. LaVL 17/2023 vp). Suuren valiokunnan tavoin lakivaliokunta pitää tärkeänä, että Suomi määrätietoisesti yhteistyössä muiden samanmielisten jäsenvaltioiden kanssa edistää neuvotteluissa ja muissa yhteyksissä esitetyn kaltaisen säännöksen sisällyttämistä EU-tason lainsäädäntöön (ks. SuVL 14/2023 vp).

### VALIOKUNNAN LAUSUNTO

Lakivaliokunta ilmoittaa,

*että se yhtyy asiassa edellä esitetyin täsmennyksin valtioneuvoston kantaan.*

Helsingissä 3.12.2024

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Juho Eerola ps  
jäsen Pekka Aittakumpu ps  
jäsen Elisa Gebhard sd  
jäsen Pia Hiltunen sd  
jäsen Jessi Jokelainen vas  
jäsen Aleksi Jäntti kok  
jäsen Rami Lehtinen ps  
jäsen Timo Mehtälä kesk  
jäsen Eemeli Peltonen sd  
jäsen Mika Riipi kesk  
jäsen Joakim Vigelius ps  
jäsen Juha Viitala sd

## **Valiokunnan lausunto LaVL 20/2024 vp**

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marja Tuokila